

Op huisbezoek bij de kleuters Geruststellende boterhammen

Op huisbezoek gaan: bij de meeste scholen gebeurt het alleen als er problemen zijn met een leerling. Jammer, vinden leerkrachten die wél elk jaar bij de kinderen thuis komen. Zoals sommige kleuterjuffen, die alle nieuwe kleuters en hun ouders standaard opzoeken. Waarover praat je met ouders en wat word je daar wijzer van? Drie kleuterjuffen vertellen.

Chris van Kerkhof van basisschool de Edelsteen in Zoetermeer zit er middenin: de huisbezoeken die ze elk schooljaar aflegt om alle kleuters in hun eigen woonomgeving op te zoeken. Vanaf de herfst tot aan de zomervakantie gaat ze een paar keer per week tussen de middag met leerlingen mee naar hun huis om daar met hen en een van de ouders een boterham te eten.

Alleen de kleuterleerkrachten van haar school doen dat. Een gemis, vindt Van Kerkhof, die daar toch ook wel begrip voor heeft. “De leerkrachten van de groepen 5 en 7 hebben het wel een tijd gedaan, maar zijn daar vanwege de werkdruk mee gestopt. Het was een democratisch teambesluit. Jammer is het wel. Dankzij huisbezoeken krijg je een completer beeld van een leerling.”

Dat vindt ook Ietje Wiersema van basisschool de Baanbreker in Utrecht. “Ik kom in de eerste plaats voor de gezelligheid. Het kind mag zijn kamertje laten zien, ik leer de ouders wat beter kennen. En ondertussen probeer ik me een beeld te vormen van de thuissituatie en van wat daarachter steekt. Want dat kan een mooie aanvulling zijn op wat ik op school van een kind zie.”

Is een huis opgeruimd? Gaat de televisie aan tijdens het bezoek? Roken de ouders binnen? Luistert het kind goed? Hoe reageren zijn ouders op hem? “Allemaal dingen die erop kunnen wijzen dat het thuis en met het kind niet goed gaat, en waar ik dus op let.”

Écht grote problemen komt Wiersema niet vaak tegen bij kinderen thuis. Wel leert ze gedrag van sommige leerlingen beter begrijpen. “Als ik in een rommelig huis kom, snap ik waarom ik het kind altijd achter zijn broek moet zitten als we gaan opruimen. Blijkbaar heeft hij dat thuis niet geleerd.”

Ijsbreker

Soms is een huisbezoek aanleiding om een kind extra in de gaten te houden, bijvoorbeeld als het erop lijkt dat de ouders weinig betrokken zijn. Een enkele keer schakelde Wiersema hulpinstanties in, omdat ze verwaarlozing vermoedde. Één keer bleek een kindermishandelingvermoeden van een collega terecht. Ook Van Kerkhof kreeg daarmee te maken. Sindsdien is ze alerter op mogelijke signalen van mishandeling.

“Ik verbaas me er altijd weer over hoe anders een kind zich thuis kan gedragen dan op school. Dat hoeft niets te betekenen. Maar als een kind thuis angstig is en op school helemaal niet, dan ben ik alert. Want dat kan betekenen dat hij thuis mishandeld wordt.”

Kán betekenen, want Van Kerkhof zat er ook een keer naast. “De leerling voelde zich thuis niet op zijn gemak, maar van mishandeling was geen sprake. Wel van spanningen tussen de ouders. Het heeft dus ook iets verraderlijks om conclusies te trekken uit wat je in gezinnen ziet.”

En het kan ook omgekeerd werken: een ogenschijnlijk problematische thuissituatie die helemaal niet zo problematisch blijkt te zijn. Zo ging Van Kerkhof langs bij een gezin waarover ze verontrustende berichten had gekregen. “Zo verontrustend als het vanaf de

buitenkant leek, was het helemaal niet. De moeder sprak gebrekkig Nederlands.” En daar hield de problematiek dan ook mee op. “Haar kind voelde zich thuis heel veilig.” De leerkrachten vinden de huisbezoeken een belangrijke ijsbreker in het contact met ouders, een contact dat veel moeizamer zou verlopen als ze de ouders alleen op tienminutengesprekken en even vluchtig in de gang spraken, vindt Henrieke Goris van basisschool Solte Campe in Zoutkamp. “Vooral een tienminutengesprek geeft een duidelijk signaal af: zolang wil ik over je kind praten en langer niet. In een huisbezoek kun je juist wel alle tijd voor hun kind nemen. Dat je dat voor hem over hebt, vinden ouders erg fijn.” “Ik leer van de bezoeken dat ik over ouders niet bevooroordeeld moet zijn”, zegt Van Kerkhof. “Ik zie wel eens tegen een gesprek met bepaalde mensen op, omdat ik niet zo’n goede indruk van ze heb, omdat ze in de gang misschien steeds zo gehaast overkomen.” Eenmaal bij ze thuis blijkt zo’n negatieve indruk vaak onterecht te zijn. “Ouders zijn thuis juist heel open, en soms aardiger dan gedacht.” Zijn ze zenuwachtig voor een huisbezoek? “De eerste keren had ik last van gezonde spanning. Dat is nu wel voorbij. Als ik er eenmaal zit, gaat het vanzelf”, zegt Goris, die nooit zonder gespreksstof zit. Zij bezoekt de nieuwe kleuters nog voor hun eerste schooldag en heeft een formulier bij zich dat ze samen met de ouders invult. De vragenlijst geeft een indruk van onder meer de sociaal-emotionele en motorische ontwikkeling van het kind. Maar is er tevens voor bedoeld om ook met minder spraakzame ouders genoeg te bespreken te hebben. Wiersema gaat altijd zonder papierwerk op stap. “Mijn gespreksstof vind ik in wat ik om me heen zie. Ik kijk in een woning naar foto’s, en naar voorwerpen die iets over hobby’s vertellen. Op die manier heb ik altijd wel een aanknopingspunt voor een gesprek. In het uiterste geval is er altijd nog het kind met wie ik kan praten. Of ik doe, als de ouders echt heel stug zijn, een spelletje met mijn leerling.” Meestal is zo’n spelletje helemaal niet nodig. De leerkrachten vinden dat de meeste ouders in hun eigen omgeving juist gemakkelijker praten en dingen toevertrouwen die ze anders niet snel zouden vertellen. Over problemen in de opvoeding bijvoorbeeld.

Opvoedstress

“Een leuke bijkomstigheid is dat ik nu met eigen ogen zie hoeveel strijd het soms kost om een kind iets te laten eten en wat een stress het kan zijn om opvoeder te zijn”, zegt Van Kerkhof, die eraan toevoegt dat ze zelf geen kinderen heeft. “Ik begrijp ouders nu veel beter als ze zich op een tienminutengesprek laten ontvallen dat ze wanhopig zijn vanwege het slechte eetgedrag van hun kind.”

Ook krijgt ze tijdens veel huisbezoeken hulpvragen over de opvoeding. “Ik ben daar heel voorzichtig in en beperk me meestal tot het advies om te proberen consequent te zijn, zoals ik in de klas ook altijd doe. Hebben ze daar niet genoeg aan, dan verwijst ik ze naar schoolmaatschappelijk werk.”

Volgens Wiersema is het ook maar beter om de twijfels van ouders over hun eigen capaciteiten als opvoeders niet ten overstaan van hun kind te bespreken. “En ik praat bewust niet over het kind als ik bij de ouders thuis ben. Wel over wat een mooie tekeningen hij maakt en over andere positieve dingen, maar niet over leer- of gedragsproblemen. Daar is een huisbezoek niet voor bedoeld.”

En waar de leerkrachten het met ouders al helemaal niet over hebben: andere kinderen. “Praten over kinderen en collega’s doe je niet, dat is bij ons een schoolafpraak”, zegt Van Kerkhof. “Een belangrijke afspraak, want ouders proberen het vaak wel.” Vooral in de gemoedelijke sfeer van een huisbezoek. “Meestal begint het met de opmerking dat hun kind moeite heeft met een ander kind. Op die manier proberen ze achtergrondinformatie over het andere kind bij je los te krijgen. Daar ben ik resoluut in: over een ander kind zeg ik helemaal niks.”

En hoe zit het met de werkbelasting? “Die is er qua tijd zeker wel”, zegt Goris. “Maar als je ziet wat je ervoor terugkrijgt, dan is dat het wel waard.” Omdat ze de kinderen en hun ouders beter leert kennen, maar ook omdat het de overgang naar de basisschool voor kleuters wat minder spannend kan maken.

“Speciaal voor hen kom ik bij ze langs. Ik wil hun kamertje zien, hun speelgoed. Dat geeft de kinderen een speciaal gevoel, waardoor ze zich, eenmaal op school, sneller veilig voelen bij mij.” Voor de ouders werkt het net zo. “Als ze op zo’n eerste schooldag binnenkomen, dan zie ik ze zoekend rondkijken, tot ze mij zien. Dan zie ik ze denken: We kennen elkaar, het is goed. Het stelt ze gerust.”

Tips voor wie op huisbezoek gaat:

- Bereid het gesprek goed voor.
- Doe dat ook met het kind als hij al in je groep zit. Voor kleuters is het vaak erg spannend dat de juf langskomt.
- Ga je tussen de middag? Neem het kind uit school mee naar zijn huis, maar ga eerder dan hij terug naar school, om even tot rust te komen en het middagprogramma voor te bereiden.
- Geef ouders het gevoel dat je met plezier komt.
- Geef ook een kind met wie je moeite hebt een goed gevoel.
- Vertel tot hoe laat je blijft.
- Bij leer- of gedragsproblemen: kaart ze aan, maar zeg dat je ze een andere keer op school wilt bespreken.
- Maak voor zo’n vervolgesprek tijdens het huisbezoek al een afspraak.
- Praat niet over andere kinderen.